

פרשת קרוז התשע"ז

adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. במדבר פרק טז, ג-ד

(ג) ויִקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לַכֶּם כִּי כָל־הָעֵדָה כָּלָם קִדְּשִׁים וּבְתוֹכְכֶם ה' וּמִדּוֹעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קֹהֵל ה'... (יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וּלְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיָּאב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה: (יג) הַמַּעֲט כִּי הָעֲלִיתֵנוּ מֵאֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ לְהַמִּיתֵנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׁתַּרְרַר עָלֵינוּ גַם־הַשְּׂתַרְרָר: (יד) אָף לֹא אֶל־אֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הִבִּיאֵנוּ וְתַמּוּ־לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֵה וּכְרֵם הַעֵיִצִי הַאֲנָשִׁים הַהֵם תִּנְגַּר לֹא נַעֲלֶה: (טו) וַיַּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל־ה' אֶל־תִּפְּן אֶל־מִנְחַתְּךָ לֹא חָמוֹר אַחַד מֵהֶם נִשְׂאֵתִי וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת־אַתָּה מֵהֶם: (טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קָרַח אַתָּה וְכָל־עֲדֹתְךָ הֵיוּ לִפְנֵי ה' אַתָּה וְהֵם וְאַהֲרֹן מִחֵר: (יז) וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֲתָמוֹ וַנְּתַתֶּם עֲלֵיהֶם קִטְרוֹת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי ה' אִישׁ מִחֲתָמוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתִים מִחֲתָמוֹ וְאַתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מִחֲתָמוֹ: (יח) וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֲתָמוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיִּשְׂמִימוּ עֲלֵיהֶם קִטְרוֹת וַיַּעֲמִדוּ אֶת־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: (יט) וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קָרַח אֶת־כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּרְא כְבוֹד־ה' אֶל־כָּל־הָעֵדָה: פ (כ) וַיִּדְבֹּר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: (כא) הִבְדְּלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלֶה אֹתָם כְּרַגְעַ: (כב) וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הַרְוֹזֹת לְכָל־בָּשָׂר הָאִישׁ אַחַד יַחְטֵא וְעַל כָּל־הָעֵדָה תִּקְצָף: פ... (כז) וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁפַּח־קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם מִסַּבִּיב וּדָתָן וְאַבִּירָם יָצְאוּ נֹצְצִים פֶּתַח אֹהֶל־יְהוָה וַיִּנְשִׂיחֶם וַיִּבְנִיחֶם וּטְפָם: (כח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי־ה' שָׁלַחֵנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא מִלְּבִי: (כט) אִם־כִּמּוֹת כָּל־הָאָדָם יִמְתּוּן אֵלֶּה וּפְקַדְתָּ כָּל־הָאָדָם יִפְקַד עֲלֵיהֶם לֹא ה' שָׁלַחֵנִי: (ל) וְאִם־בְּרִיאָה יִבְרָא ה' וּפְצַתָּהּ הָאֲדָמָה אֶת־פִּיהָ וּבָלְעָה אֹתָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שָׂאֵלָה וַיִּדְעֵתֶם כִּי נֹאצְוֹ הַאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־ה': ... (לב) וּתִפְתַּח הָאֶרֶץ אֶת־פִּיהָ וּתְבַלַּע אֹתָם וְאֶת־בְּתִיחֶם וְאֶת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקָרַח וְאֶת כָּל־הַקְּרוֹשׁ: ... (לד) וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיהֶם גָּסוּ לְקַלֵּם כִּי אָמְרוּ פֹּתִיבְלַעְנוּ הָאֶרֶץ: (לה) וְאִשׁ יָצְאָה מֵאֵת ה' וְתֹאכַל אֶת הַחֲמִשִּׁים וּמֵאֲתִים אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקִּטְרוֹת: פ

2. רש"י במדבר פרשת קרח פרק טז פסוק ג

רב לכם. הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדולה: כלם קדשים. כלם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה: ומדוע תתנשאו. אם לקחת אתה מלכות, לא היה לך לברר לאחיה כהנה, לא אתם לבדכם שמעם בסיני "אנכי ה' אלהיך" כל העדה שמעו! (שם):

3. במדבר פרק יז,

(ה) זָכַרְוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַע אַהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קִטְרוֹת לִפְנֵי ה' וְלֹא־יִהְיֶה קִטְרוֹחַ וּכְעֵדוֹתוֹ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ: (ו) וַיִּלְנוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּחֲרַת עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הַמִּתְעַבֵּם אֶת־עַמִּי ה': (ז) וַיְהִי בַּהֲקִיחַ הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וַהֲנֶה כִּסֵּהוּ הָעֵנָן וַיִּרְא כְבוֹד ה': (ח) וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: פ (ט) וַיִּדְבֹּר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: (י) הֲרִמּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלֶה אֹתָם כְּרַגְעַ וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם: (יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־הַמַּחֲתָה וְתוֹ־עֲלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קִטְרוֹת וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה אֶל־הָעֵדָה וּכְפַר עֲלֵיהֶם כִּי־יָצָא הַקְּצָף מִלִּפְנֵי ה' הַחַל הַגִּגַּף: (יב) וַיִּקַּח אַהֲרֹן כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרָץ אֶל־תּוֹךְ הַקֹּהֵל וַהֲנֶה הַחַל הַגִּגַּף בָּעַם וַיִּתֵּן אֶת־הַקִּטְרוֹת וַיְכַפֵּר עַל־הָעַם: (יג) וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמִּתִּים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמַּגִּפָּה: ... (כג) וַיְהִי מִמִּחֲרַת וַיָּבֵא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדוּת וַהֲנֶה פָּרַח מִטֹּהַר אַהֲרֹן לְבֵית לֹוִי וַיָּצָא פָּרַח וַיִּצֵּץ צִיץ וַיִּגְמַל שְׂקָדִים: ... (כז) וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גִּנַּעְנוּ אֲבָדְנוּ כָּלֵנוּ אֲבָדְנוּ: (כח) כָּל הַקְּרָבוֹ הַקְּרַב אֶל־מִשְׁפַּח ה' יָמוֹת הָאֵם תִּמְנוּ לְגֹועַ:

4. משיבת נפש במדבר פרשת קרח פרק טז פסוק ג

(ג) כי כל העדה כלם קדשים וכו'. יש כאן להאריך שיש להזהר בכבוד הציבור שהשכינה שרוייה על הציבור, שהרי מרע"ה אדון הנביאים לקה בשביל שזלזל בציבור באמרו שמעו נא המרים, וכן ישעיה באמרו ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב. וכבר הזהירו רז"ל שלא יפסיע הרב על ראשי עם קדוש. וגדול שבכולם שהכהן בעת הדוכן צריך להחזיר פניו אל העם ואחוריו לארון הקודש, משום כבוד

הציבור. ונ"ל הטעם כי אעפ"י שבתחילת המחשבה אדם רואה הקהל או איזה ציבור שהם מקלי קלים באולי יש אחד מהם שלבו לשמים ונוהג בקלותו לש"ש. וראיה ממסכת תענית דפגע אליהו ז"ל בשוקא ולא היה בהם שום אדם שמזומן לעוה"ב רק אחד שלא היה לו ציצית בבגדו והלך בדרכי הגוים עם מנעליו שלא כדרכי יהודית אמנם עשה לש"ש כמבואר שם. אח"כ פגע בשניים אחרים אמר גם אלו מזומנים לחיי עה"ב, ושאל מה מעשיהם, אמרו שהם בעלי שמחה, וכשהיו רואים איזה אדם מצטער היו באין אצלו ומנחמים אותם בדברי ניהומים ובשמחותיהם, וכשהיו רואין בעלי מריבה ומרי נפש היו מדברים (ביניהם) לעשות שלום ושמחה וכמבואר שם.

5. גור אריה במדבר פרשת קרח פרק טז פסוק ג

כולם שמעו בסיני. דאין לפרש כמשמעו, כמו (ויקרא י"א, מד) "והתקדשתם והייתם קדושים" (קושית הרא"ם), דלא שייך לומר אחריו "ומדוע תתנשאו על קהל ה'", וכי בשביל שהם צדיקים וקדושים אין להתנשאות עליהם, דשמא יש אחר יותר חשוב וקדוש, אבל אם פירושו 'כולם שמעו בהר סיני' "אנכי" ו"לא יהיה לך" (שמות כ, ב - ג), אם כן כל העדה במדרגה אחת, שהרי כולם שמעו מפי ה', ואין אנו צריכין לשום אחר שיהיה עומד בין ה' ובין ישראל, כי כל העדה שמעו "אנכי" ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה: אם לקחת אתה מלכות. פירוש, הא דכתיב "ומדוע תתנשאו", דמשמע שגם היו חולקין על משה, ולא מצאנו זה בדברי משה, שהרי לא אמר רק "ובקשתם גם כהונה" (פסוק י'), ולא היו מבקשים מלכות, אלא כך פירושו; "ומדוע תתנשאו" שניכם, דאם לקחת אתה מלכות - לא היה לאהרן ליטול הכהונה. והשתא יתורץ לשון "תתנשאו", מאחר שאתם שני אחים, אין לשני אחים ליטול כל הגדולה: ואם תאמר, ואמאי לא היו חולקים על נשיאותו של משה. ויש לומר, דכל אומה ולשון צריכה שיהא להם מלך אחד שהוא נכנס ויוצא לפניהם, 'דבר אחד לדור ואין שני דברים [לדור]' (סנהדרין ה). ואף על גב שכולם קדושים, צריכים למלך. ומה שלא היו חולקים דמנא לן שיהא משה המלך, שמא אחר, דזה לא קשיא, דמאחר שצריך להם מלך, היה משה כמו אחר, ולפיכך אין לחלוק. אבל על הכהונה היו אומרים שאינה צריכה להם כלל:

6. רש"ר הירש במדבר פרשת קרח פרק טז פסוק ג

"רב - לכם"; כל העדה - לא רק בכללה אלא בכל פרטיה כלם קדשים ושכינה שורה בקרבם: כל אחד מששים רבוא בני העדה הוא קדוש וקרוב אפוא לה', ולפיכך אין צורך בכהן שיבטא בשמו את מחשבותיו ואת הגיגיו ויקרב אותם לה' בקרבן. וה' הבטיח להשרות את שכינתו על אותם ששים רבוא, ולא על יחיד כל שהוא, ולפיכך אין ה' זקוק לנביא כדי להביא את דברו לאותם ששים רבוא. ולפיכך "רב - לכם", כולם קרובים לה' וה' קרוב לכולם ושוב אין צורך לא באהרן ולא במשה; ולפיכך עצם מעמדם של משה ואהרן הוא יחירות שיסודה בשקר. ונוסף על כך: לו יהי כדבריהם, ויש צורך ביחיד העומד בראש הכלל והמייצג אותו - מדוע דוקא אהרן ומשה? מדוע לא תינתן זכות לעם לבחור לו את נציגו, מה מצדיק את אהרן ואת משה להעמיד את עצמם בראש האומה?!

7. רמב"ם הלכות מלכים פרק א:ז

וכל הקודם בנחלה קדם לירשת המלוכה. והבן הגדול קודם לקטן ממנו. ולא המלכות בלבד אלא כל השררות וכל המנויין שבישראל ירשה לבנו ולבן בנו עד עולם. והוא שיהיה הבן ממלא מקום אבותיו בקמה וביראה. הנה ממלא ביראה אף על פי שאינו ממלא בקמה מעמידן אותו במקום אביו ומלמדין אותו. וכל מי שאין בו יראת שמים אף על פי שחקמתו מרבה אין ממנין אותו למנוי מן המנויין שבישראל. פיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות. והרי המלכות לו ולבניו הנזכרים עד עולם. שנאמר (שמואל ב ז טז) "כסאך יהיה נכון עד עולם". ולא זכה אלא לכשרים שנאמר (תהילים קלב יב) "אם ישמרו בניך בריתי". אף על פי שלא זכה אלא לכשרים לא תפרת המלוכה מזרע דוד לעולם.

8. במדבר פרק יב, ב-ה

(ב) ויאמרו תרק אד-במשה דבר ה' הלא גם-בנו דבר וישמע ה':... (ו) ויאמר שמעו-גא דברי אם-יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר-בו: (ז) לא-כן עבדי משה בכל-ביתי נאמן הוא: (ח) פה אל-לפה אדבר-בו ומראה ולא בחידת ותמנת ה' גייט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה:

9. במדבר פרק יד, א-ד

(א) ותשא כל־העדה ויתנו את־קולם ויבכו העם בלילה ההוא: (ב) וילכו על־משה ועל־אהרן כל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ויאמרו אליהם כל־העדה לוי־מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לוי־מתנו: (ג) ולמה ה' מביא אתנו אל־הארץ הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז הלוא טוב לנו שוב מצרימה: (ד) ויאמרו איש אל־אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה:

10. שמות פרק ב, יג-יד

(יג) ויצא ביום השני והנה שני־אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעה: (יד) ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהגלי אתה אמר כאשר הרגת את־המצרי ...

11. רש"י שמות פרק ב: יג

שני־אנשים עברים. דתן ואבירם, הם שהותירו מן המן (גדרים ס"ד): נצים. מריבים: למה תכה. אע"פ שלא הפהו נקרא רשע בהרמת יד (סנהדרין נ"ח): רעה. רשע כמו־תה (תנחומא):

12. שמות פרקים ג, ד-

(יא) ויאמר משה אל־האלהים מי אנכי כי אלה אל־פרעה וכי אוציא את־בני ישראל ממצרים: (יב) ויאמר פִּי־אֶתְנֶה עִמָּךְ וזה־לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את־העם ממצרים תעבדון את־האלהים על הקר הזה: (יג) ויאמר משה אל־האלהים הנה אנכי בא אל־בני ישראל ואמרתי להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו־לי מה־שמו מה אמר אלהם: (יד) ויאמר אלהים אל־משה אהיה אשר אהיה ויאמר פה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם: (טו) ויאמר עוד אלהים אל־משה פה־תאמר אל־בני ישראל ה' אלהי אבותיכם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני אליכם זה־שמי לעלם וזה זכרי לדר דר: (טז) לך ואספֹת את־זקני ישראל ואמרת אליהם ה' אלהי אבותיכם נראה אלי אלהי אבותם יצחק ויעקב לאמר פקד פקודת־י אֶתְכֶם ואת־העשוי לכם במצרים: (יז) ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל־ארץ הפנימי והחמי והארמי והפרזי והחזי והיבואי אל־ארץ זבת חלב ודבש: (יח) ושמעו לקולך ובאת אתה וזקני ישראל אל־מלך מצרים ואמרתם אליו ה' אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה גלכה־נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לך' אלהינו: (יט) ואני ידעתי כי לא־יתן אתכם מלך מצרים להלך ולא בנד חזקה: (כ) ושלחתי את־ידי ויהפיתי את־מצרים ככל־נפלאתי אשר אעשה בקרבן ואחר־כן ישלח אתכם: שמות פרק ד, א-ט (א) ויען משה ויאמר והן לא־יאמינו לי ולא ישמעו בקולי כי אמרו לא־נראה אליה ה': (ב) ויאמר אליו ה' מה־זה בגדך ויאמר משה: (ג) ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו: (ד) ויאמר ה' אל־משה שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו: (ה) למען יאמינו פִּי־נִרְאָה אליה ה' אלהי אבותם אלהי אבותי יצחק ואלהי יעקב: (ו) ויאמר ה' לו עוד הבא־נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוצאה והנה ידו מצרעת כשֶׁלֶג: (ז) ויאמר השב ידך אל־חיקך וישב ידו אל־חיקו ויוצאה מחיקו והנה־שבה כבשרו: (ח) והיה אם־לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון: (ט) והיה אם־לא יאמינו גם לשני האתות האלה ולא ישמעו לקולך ולקחת ממימי הַיָּאֵר ושפכת היבשה והיו המים אשר תקח מן־הַיָּאֵר והיו לדם ביבשת:

13. שמות פרק יט, ט-יא

(ט) ויאמר ה' אל־משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם־בה יאמינו לעולם ויגד משה את־דברי העם אליה: (י) ויאמר ה' אל־משה לך אל־העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלתם: (יא) והיו נכנים ליום השלישי כיון ביום השלישי ירד ה' לעיני כל־העם על־הר סיני:

14. רמב"ן במדבר פרק טז: כט

אם כמות כל האדם ימתון אלה - הנה גם רבים בעם אמרו לו פעמים רבות "למה העליתנו ממצרים", אבל היה העונש על אלה מכל האדם, באמרם (פסוק י') כי תשתרר עלינו גם השתרר. כי עשו שתים רעות, בזו על כבוד הרב, וכפרו בכל מעשה ה' אשר עשה במצרים ובמדבר וגם במעמד הר סיני שנאמר בו וגם בך יאמינו לעולם (שמות יט ט), והם אמרו שאינו כדאי להשתרר עליהם ולא בא להם על ידו רק רע, ומפני זה אמר (פסוק טו) ויחר למשה מאד. וגם קרח אמר (פסוק ג) ומדוע תתנשא, ועל כן

נבלע אהלו עמהם. וזה טעם לא ה' שלחני - שלא שלחני כלל להוציאם ממצרים, כטעם אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים (דברים ל"א), וזה לך האות כי אנכי שלחתיך (שמות ג' יב). וכן כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה (פסוק כח), המעשים אשר ראיתם בעיניכם, רמז לכל אשר עשה מיום שאמר לו לך ואשלחך אל פרעה (שמות ג' י). כי תחלת ביאת הנביא יקרא שליחות, ...

15. הטור הארוך על במדבר פרק טז פסוק כט

אם כמות כל האדם ימותון אלה. כתב הרמב"ן, ... ולא אמר על חליפת הבכורים בלויים בלבד (כפי' אב"ע), אלא היו כופרים בעיקר, ואומרים שאין לשם השגחה בנבראים כלל, ועל כן פרע להם באותה מדה וחידש עליהם דבר שלא נעשה מעולם, להודיע שהשגחתו בנבראים:

16. משיבת נפש שמות פרק ג

(יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון וכו'. מה שפירש"י שעתידים הם לקבל התורה לסוף ג' חדשים. ואדרבה עשו את העגל עד לאחר כמה ימים. זה אינו קשה כלל כי כל הדברים מדברים בהווה וברגיל, אמנם הרשות נתונה ביד האדם לשנות הן לטובה או לרעה, כי פעמים נאמר גלוי וידוע לפניו שעתידים לחטוא וחלילה וחס שיגמור שיחטא. וכן תראה שנאמר למשה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך, הנני גורש גוים מפניך וכו' ולא היו הדברים כי נגרשו מפני יהושע, והיינו שנשתנה במי מריבה, והרבה כאלו. ואף בכאן אמר עתידין לקבל התורה לסוף ג' חדשים, ואם שינו בעשיית העגל אינו מכחיש כי הדברים היו מוכנים לעבודתם כי משה קבל התורה. ופקח עיניך וראה אם היו חוטאים גלוי ומוכרח מה להשם למסור הלוחות ביד משה ויהיה פועל בטל. וראה שלא תלה רש"י בהוצאה שבודאי יקבלו התורה כ"א שחפץ הקדוש ברוך הוא על מנת שיקבלו התורה, כי קורא דבר גדול יש לי על הוצאה זו פי' למעני אני מוציאם. והכוונה לפי הנכון וההוה אשר פדאם מיד צר מבית עבדים ובקע להם הים והפליא בו פלאות שיקבלו בו התורה ודי (לעבודה) ותמצא בזאת הפרשה ושמעו לקולך ואדרבה (נראה) ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה. גם נאמר (ו) [והיה] אם לא יאמינו [כו'] לקול אות הראשון והאמינו לקול האות האחרון, וכן אם לא יאמינו [גם] לשני האותות וכו', הרי שתלה האמונה לפי האותות והטיל ספק אם יאמינו אם לאו. ונאמר וגם בך יאמינו לעולם שלא יאמינו בו וגדול שבכולם בשליחות המרגלים ובענין קרח. ... ומתשובת שכינה שהשיב תראה שבדרכי בני אדם בקיום מצות או ביותר מאמר מוחלט רק לפי ההוה והנכון כי לפעמים שיתהוה הדבר על כל פנים ור"ל על פי הנס כמו הגה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל כו' ונלחמו אליך ולא יוכלו לך הש"י (שיש) בידו נפש כל חי ולב מלך ביד ה' על כל אשר יחפוץ יטנו הש"י בכל מקום להתנהג על פי רצונו כי אם ברשות האדם לקבל גמול ועונש.

17. ספר עקידת יצחק - שער עה: 1420-1494

מלך וכהן למה שהיו כלם קדושים ובתוכם ה', אדרבה מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, ולמעלה מלך אחד גדול וקדוש יאמר לו, ושרים רבים ונכבדים גבוה מעל גבוה. אבל חז"ל ביארו דבריהם אלו במדרש (תנחומא פר' קורח ד), אמרו להם כי כל העדה כלם קדושים וכלם שמעו בסיני אנכי ה' אלהיך (שמות יט, ב) ומדוע תתנשאו על קהל ה', אלמלא אתם לבדכם שמעתם והם לא שמעו הייתם אומרים, עכשיו כלם שמעו, ומדוע תתנשאו, מיד נזדעזעה משה מפני המחלוקת. והנה אם נקח דברים אלו בחמירותן הרי זו קשה מהראשונה, שאם הם היו מאמינים במעמד ההוא ומקבלים ומקיימים שעלו הם במדרגת הנבואה בכלל העם, הגה על כרחם יודו במעלת משה רבינו עליהם, אשר על ידו השיגו מה שהשיגו מהנבואה, וכל עקר המעמד ההוא היה כדי שישמע בדברו עמו וגם בו יאמינו לעולם, ואיך יאמרו ומדוע תתנשאו על קהל ה':

אמנם הכוונה להם ז"ל בזה, שהיו משליחים דבריהם אלו כמתלהמים על דרך הליצנות, כמו שאמר (מדרש שוחר טוב תהלים א ד"ה אשרי האיש אלו) ובמושב לצים לא ישב (תהלים א, א) זה קרח שהיה מתלוצץ על משה ואהרן וכו', כמו שיבא. והנה ענין ליצנותם במאמר הזה הראשון שהיו מדברים בפיהם הפך מה שירצוהו בלבם, והוא הדבר המיוחד ללצים, כדי להנצל מהעונש, או מהתפישה בגנות המושג כמה שירצו לאמרו, כי הם יהפכו דבריהם, והשומע מבין מעצמו, כאדם

האומר לחבירו בריבו כבר ידענו שאתה חכם ואתה חסיד ונאמן וכו', שהכוונה שהענין הוא בהפך, ועל זה האופן היתה הכוונה להם באמרם זה, אמרו רב לכם במה שהשתדלתם בפרסום ענין הנבואה לפני העם הזה, בשיעור שהגיעו לחשוב ולהאמין שכלם היו נביאים ושכלם שמעו בסיני אנכי ולא יהיה לך (שמות יט, ב ג), ועוד שבתוכם ה' להשגיח עליהם להתבונן בעניניהם, כי הם אלו שתי הפנות הראשונות שנתיסדו להם שם במעמד ההוא הנכבד. והענין להם שהמה דברים מסופקים לא יכילם הדעת מהטעמים שבעל הכפירה יטעון בהם:

ובאומרם ומדוע תתנשאו על קהל ה' כווננו אל השלישית, והוא מעלת נבואת משה על כל זולתו מהנביאים, כי מה טעם שיתנשא עליהם אחר שהניח שכלם נביאים גם לא אהרן להיות כהן על פיו. ובכאן כפר בכל התורה כלה, כי המכחיש דבר מדבריהם יכפור על כלה:

והרי שהפילו שלשת העקרין אשר זכרנו ראשונה שהתורה והאומה עומדים עליהם. כי באמרם רב לכם כי כל העדה כלם קדושים לעגו על הנבואה בכלל. ובאמרם ובתוכם ה' לגלגו על ההשגחה. ובאמרם ומדוע תתנשאו על קהל ה' נתפקרו כנגד תורת משה ועל פרטי מצותיו בייחוד:

אשר לזה היתה תשובת משה רבינו ע"ה לשלשתן נכונה מאד, כי אחר שנפל על פניו מפני כלימתם וחרפת כפירותם, אמר בקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר בו יקריב אליו. הנה כנגד מה שכפרו בהשגחתו כי הוא הדבר הנוגע בעצמותו לאמר לא יראה יה ואין דעת בעליון, אמר בקר ויודע ה' את אשר לו, כי הוא אשר יגלה ויפרסם אמתת השגחתו, שהוא הדבר המיוחד לו. ועל ענין הנבואה בכלל אשר בלגלוגה אמרו כי כל העדה כלם קדושים, אמר ואת הקדוש והקריב אליו, כלומר הראוי לנבואה, כי זה הלשון נאמר על הנביא באמרו בטרם אצרך בבטן ידעתוך ובטרם תצא מרחם הקדשתוך נביא לגוים נתתיך (ירמיה א, ה), והוא יכוין אל אהרן קדוש ה' כי נביא הוא, ונביא היה קודם שינבא משה והוא מכלל הנביאים ע"ה:

18. ספר תורת משה לחת"ס על שמות פרק יט פסוק ו

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, יל"ד מה ואתם הרי עמהם היה מדבר ועוד שהתחיל בתרתי בני יעקב ובני ישראל ומסיים בחדא אשר תדבר אל בני ישראל, ולקמן משה דיבר עם "זקני" ישראל ויענו כל "העם" וה' אמר בעבור ישמע "העם" בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם נ"ל הקב"ה אמר לדבר עם ההמונים שהם בית יעקב ועם הזקנים שהם בני ישראל המיוחדים ויאמר אליהם והייתם לי סגולה וגו' ואתם זקנים שבדור תהי' יותר מזה והוא שתהיו ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים פירש מן ואתם וכו' תדבר דוקא אל בני ישראל הם הזקנים אך כשדיבר משה זה לזקני' לא רצו ישראל להיות הזקנים נבדלים, ויענו כל העם כל אשר דיבר ה' נעשה כולנו, כי כולנו נהי' ממלכת כהנים וגוי קדוש, והוא טענת קרח כל העדה כולם קדושים ומדוע תתנשאו, ואמר הקב"ה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך ולא עמהם כי לא יוכלו לסבול (כאמרם וא"כ אלקי' עמנו פן נמות) ומשם ואילך גם בך ובנביאים יאמינו לעולם דלא כקרח ועד